

ДО
НАУЧНОТО ЖУРИ
ПО КОНКУРС НА НБУ

Р Е Ц Е Н З И Я

от доц. д.ю.н. Красен Стойчев Стойчев, ПУ „Паисий Хилендарски“,
Юридически факултет, научно направление „Гражданско и семейно право“,
върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната
длъжност „професор“ в Нов Български университет, департамент „Право“,
област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6. Право , обявен в ДВ, бр.30 от 17.04.2018 г.
с кандидат доц. д-р Веселина Неделчева Манева

Уважаеми членове на научното жури,

Със Заповед № 3-РК-284 от 23.05.2018 г. на Ректора на НБУ съм назначен за член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.6. Право, в департамент „Право“ на Нов български университет. Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Веселина Неделчева Манева, За участие в конкурса тя е представила своята монография „Закрила на правата на интелектуална собственост. Правоприлагане и експертиза. С., Сиела, 2018, 259 с. Книгата е посветена на сложни, важни и интересни въпроси, някои от които са бегло изследвани в българската правна литература, а повечето въобще не са били предмет на системна научна разработка. Темата обаче е от такъв характер, че

дава богати възможности за теоретично и практическо изследване в дълбочина на проблематика от сферата на интелектуалната собственост, която се отнася до самата тъкан на правото като регулатор на обществени отношения. При това макар и насочена към определен отрасъл на правната система, както поставените проблеми, така и тяхното научно осмисляне надхвърля рамките му и имат значение и за повечето други клонове на правото (търсенето на истината, ролята на преюдиция, доказателствената оценка, вътрешно убеждение и др.).

Монографията се състои от увод, пет глави и заключение. В началото ѝ се дава обща характеристика на правата на интелектуална собственост (правата на индустриална собственост и авторското и сродните му права) като продукт на свободната на творчеството и тяхната закрила и нематериалната природа на обектите, които ги поражда. Предвид фокуса си изследването продължава с анализа на правната уредба свързана с правоприлагането и правораздаването, вкл. особеностите ѝ при закрилата на правата на интелектуална собственост, както и задачите, принципите, значението на методологическата основа на типологизацията на тази правни дейности. Глава II е посветена на правното регулиране, както и на конституционната уредба на правата на интелектуална собственост (чл.54, ал.2 от Конституцията) и връзката им с основните права на гражданите, както и мястото им в тяхната система (като част от групата на културните и творческите права на гражданите; като част от правото на собственост, връзката им с правото на образование, с правото на информация и др.). Следва интересно и задълбочено обсъждане на философските, логическите, психологическите и правните параметрите на процеса на установяване на фактичката обстановка и откриването на релевантната правна норма, който

се провежда от съда или експерта, който се развива под знака на изискването за търсене на истината. Предмет на Глава III са актовете на правоприлагане и правораздаване в сферата на правата на интелектуална собственост. Изтъква се спецификата на закрилата на обектите на индустриална собственост в Патентното ведомство, доколкото правната закрила на авторското право и сродните му права възниква с обективизирането на съответното произведение на литературата, науката и изкуството. Според мен обаче на тази основа би било от полза да се очертаят следващите оттук особености на защитата в единия и в другия случай с оглед времето, начина на осъществяване и т.н. По-нататък, детайлно се разглежда фактическия състав на правната закрила и естеството на защитния документ като индивидуален административен акт и неговото действие, както и характеристиките на произтичащото от него защитено право. След това, с оглед другата възможна форма на правоприлагането в областта на правото на интелектуална собственост, авторката се спира на актовете на правораздаване. Тук научният анализ на въпросите не се е ограничава единствено в контекста на правната догматика, а изследването се извършва и от позицията на социологията, управлението, психологията и др. Наред с правната му природа и ефекти правораздавателният акт, се разглежда и като продукт на логиката на познавателния процес въобще, като разновидност на управленското решение и вид алгоритъм. Глава IV има за предмет юридическите характеристики на експертизата като акцентът е поставен върху нейната природа и значението на вътрешното убеждение като метод за вземане на решение от административните органи и от съдилищата, вкл. неговото формиране чрез взаимодействие на гносеологическото и психологическото му начало. Специално внимание се отделя и на значението на вероятността и възможността тя да се трансформира в достоверност. Глава V е посветена на

въпроса за правната оценка и нейната основна форма на проявление - оценката на доказателствата при установяването на релевантни фактически обстоятелства, ролята ѝ, метод, правила на извършване и др.

Темата на изследването е подбрана удачно и дава богати възможности за научно изследване, за изява на способностите, за представяне на възгледи и идеи. Тя позволява доста интересно взаимодействие между правото и философията, психологията и логиката. Всъщност това съзнателно е търсено, като доц. В.Манева се е постарала да „излезе“ от орбитата на правния позитивизъм, защото и изследваната материя е от такова естество, че изисква използването на комплексен подход, на познания в сферата на други обществени науки. Изследването е проведено на високо научно-теоретично равнище, застъпваните становища са плод на сериозен и грижлив анализ, поддържаните тези са придружени от солидна и убедителна аргументация.

Структурата на монографията следва логиката на начина, по който се провежда научното изследване и възприетата от авторката изходна позиция относно изследваните проблеми. Несъмнено доброто познаване на материята е позволило на доц. В. Манева успешно да разпредели и стикова проблематиката, която анализира. С оглед структурата на труда би могла да се подобри като се оптимизира изследването относно правата на интелектуална собственост и основните права на човека, което понастоящем е „разпределено“ между Глава I (1.6.2) и Глава II (2.2) на монографията. Част от Глава II е посветена на по-общи въпроси, напр. за съдебната реформа въобще, ролята на Конституционния съд, което има само косвено значение относно предмета на изследване. Несъмнен принос от гледна точка на структурата на книгата представлява успешната симбиоза на въпросите на правоприлагането и на експертизата, вкл. общността на цели, използвания

метод и т.н. Научното изследване е проведено последователно, без да се допускат вътрешно напрежение в застъпваните тези и предлаганите изводи. Не може да не се изтъкне специално стремежът на авторката да навлезе в дълбочина в проблематиката, както и да я обхване в нейната цялост и да представи завършено проучване.

Монографията има богат научен апарат на няколко езика. Застъпваните от различните автори тези са представени коректно и стегнато. Специално заслужава да се подчертае много доброто познаване както на правната проблематика, така и протичащите в рамките на други научни дисциплини дискусии, които имат отношение към изследваната проблематика (напр. понятието ценност и др.). Изложението демонстрира детайлно познаване както на практиката на съдилищата, така и на Патентното ведомство.

Приносите на труда са съществени и важни оглед развитието на българската правна наука и българското право. За първи път у нас се разглежда въпроса за правоприлагането в сферата на закрилата на правата на интелектуална собственост. Темата изисква да се очертаят както основните общи въпроси на правоприлагането, така и тяхното специфично „пречупване“ през призмата на закрилата на правата на интелектуална собственост. Оттук и възможността доц. В. Манева да посвети немалка част от труда си и на общотеоретични въпроси на правоприлагането, напр. относно вътрешното убеждение, търсене на истината, усмотрението, основание на актовете на правоприлагане, всестранно и пълно изследване на доказателствения материал и др. Тя обяснява и запълва със съдържание тези важни правни понятия, с дълбоки корени във философията и логиката. На следващо място, за пълни път у нас се прави комплексен анализ на метода на вземане на решение по вътрешно убеждение както в хода на изготвяне на

експертиза, така и от съда при тълкуване на патентните претенции. Характер на принос има разграничаването на собствеността във вещноправен смисъл и собствеността върху нематериално благо, както и проведеното разграничение между предеползване и давностно владение, между съавторство (съизобретателство) и съсобственост. Специално следва да се подчертае като постижение и изясняването в гносеологически, психологически и волеви план на понятието за вътрешно убеждение за нуждите на правото. На следващо място, заслужава да се открият със своята оригиналност и възгледите на авторката относно съотношение „оценка“ – „ценност“, ролята на доказателствената оценка, както и значението, което има свободната оценка на доказателствата за приемането на правилни и обосновани решения. Приносни моменти има и в обяснението на характера на преюдицията. По нов и оригинален начин тя изяснява съдържанието и ролята на експертизата в Патентното ведомство. Принос представлява също така и изясняването на същността на защитния документ, който издава председателя на Патентното ведомство, както и актовете на Комисията за защита на конкуренцията. За първи път у нас се проследява детайлно процеса на вземане на решение от съдилищата – от анализа на конкретните елементи на фактическия състав и приложимата правна норма до крайния синтез на техните следствия.

Монографията представлява задълбочено и интересно изследване, в чийто център стоят въпросите относно процеса на правоприлагане и експертизата в областта на закрилата на правата на интелектуална собственост. В тази връзка, съвсем нормално, в нея се повдигат въпроси, а оттук и възможността да се направят и някои критични бележки във връзка със застъпваните от авторката тези. Както тя отбелязва, при установяването на истината доказването е „междинно звено“, с оглед определянето на

правните последици (с.65). Според мен обаче изложената по повод тази теза критичната оценка на т.нар. процесуална теория на правните норми изисква въвеждането на допълнителни аргументи, вкл. и предвид обстоятелството, че на правото е позната форма на доказване. На следващо място струва ми се, че се нуждае от прецизиране становището, според което оформянето на решението е самостоятелен етап в процеса на правоприлагането (с.108). То изглежда доминирано по-скоро от извънправни съображения, докато правната логика в тази теза, както и в някои други случаи, отстъпва на заден план. На следващо място в труда заслужава да се преосмисли и отношението към системата на формалните доказателства и по-конкретно твърдението, че тя влиза в действие тогава, когато регламентацията на действията на съда при формиране на вътрешно убеждение е недостатъчна (с.217 и др.). Наистина тя не се вписва в принципа за свободната оценка на доказателствата. Но трябва да се има предвид, че все пак правораздаването и формална процедура, то протича във времето, което налага въвеждането на срокове, които обикновено са преклузивни и т.н. С други думи няма как тази система изцяло да се отхвърли. Неясна е и тезата на авторката, която тя застъпва относно ролята на Конституционния съд. Според нея Конституцията го „овластява да прави ревизия на отрасловото законодателство, като спазва конституционната парадигма на съдебната власт“ (с.58). Правилно на с.57 доц. В. Манева, Ето защо не мога да споделя тезата на с.125 където „контролът върху нормотворчеството“ се представя като прерогатив на съдебната власт, а Конституционният съд като нейно продължение. Конституционният съд черпи правомощията си от Учредителната власт и стои еднакво отдалечено от законодателната, изпълнителната и съдебната власт и затова е правилно твърдението на с.57, че този орган защитава правата на гражданите по „начин твърде различен“ от съдебната власт.

Струва ми се също така, че от допълнително синхронизиране се нуждае казаното на с.91, че „както съдебната, така и изпълнителната власт правоприлага“ и твърдението на с.92, където се твърди, че „правораздаването и администрирането са различни дейности“. Нужно е да се отбележи, че в труда понятията като „правораздаване“ и „правоприлагане“ се разглеждат не винаги като дейност, а а като познавателен процес, което обаче не винаги е ясно обозначено.

Не може обаче да има съмнение, че представената от доц. В. Манева монография е сериозно и задълбочено научно изследване. Тя има съществени достойнства и несъмнено заема важно място в доктрината в областта на интелектуалната собственост, свързаната с нея съдебната практика, както и за обучението на студентите. Книгата има оригинална структура и съдържа ценни и стойностни идеи и виждания, подкрепени със сериозни аргументи и обобщения.

Доц. В. Манева има и други публикации в рецензирани научни издания сред които бих могъл да изтъкна статията „Авторското право на преводача“, която е първото у нас научно съчинение, посветено на този проблем. Внимание е заслужава и статията „Лисабонският договор и прилагане на правото на интелектуална собственост“ която представлява задълбочена научна разработка относно правото на интелектуална собственост в международен план. Внимание заслужава и нейната статия относно Тълкувателно решение № 1/2008 г на ОСГК на ВКС където прави интересен разбор на застъпваните в него становища. Тя има също така съществено участие със свои научни доклади в творчески форуми с предварителна селекция относно авторските права в медиите и въпросът за интелектуалната собственост в отношенията между съпрузите. Доц. В. Манева е участвала

като лектор в различни семинари, вкл. по ОП „Развитие на човешките ресурси“, Министерство на образованието, младежта и науката.

Относно преподавателската ѝ дейност трябва да се изтъкне, че тя е създател на различни учебни курсове в НБУ като „Актуални проблеми на интелектуалната собственост“, „Основи на правото“. „Международна закрила на интелектуалната собственост“, „Право на индустриална собственост“, „Авторско право“ и др. Според представената справка доц. В. Манева изпълнява нормите за учебна аудиторна и извънаудиторна заетост. Тя е активен участник в системата „MOODLE НБУ“, където е публикувала общо седем учебни материала. Доц. В. Манева е научен ръководител на един докторант в ИДП-БАН. Средната оценка от студентските анкети за последните десет семестъра е отличен 4.55.

В заключение, оценката ми за научния потенциал и възможности, както и за преподавателска дейност на доц. Веселина Манева е положителна. Тя е създала сериозен и задълбочен труд, който представлява принос към правната наука у нас, съществено подпомага съдебната практика и е ценно помагало за обучение на студентите. Качествата на представената по конкурса монография и другите научни разработки, както и предвид съдържащите се в тях приноси ми позволяват уверено да препоръчвам на Научното жури да изготви доклад с предложение за избор на доц. Веселина Неделчева Манева на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.6. Право (Гражданско и семейно право) обявен за нуждите на НБУ, Магистърски факултет, департамент „Право“.

22 август 2018 г.